मराठी

क्र. ७६

चरित्र

इ. वि. का. राजवाडे संशोधन मंडळ धुळें.

—: हस्त लिखित ग्रंथ संग्रह :—

ग्रंथ क्रमांक ५८ (७४६)

ग्रंथ नाम तुकाराम महाराज

विषय चरित्रें

" Joint product of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

॥ ॥ अथबख[illegible]ग्रंथप्रारंभः ॥ ॥

अध्याय प्रथम.
नामदे· दासोपं· मुकुं· मुकुंदराज
ऋषिमंडळ·
रामदा·
वाल्मीक
एकनाथ
ज्ञानेश्वर·
निवृत्ती
सोपान
मुक्ताबाई·

(2A)

श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीसरस्वत्यैनमः ॥ श्रीरुक्मिणीपांडुरंगायनमः ॥ जयजयपांडुरंगरुक्मिणीवरा ॥ अचळअढळ
निर्विकारा ॥ लीलाविग्रहीकरुणाकरा ॥ सर्वेश्वराआदिपुरुषा ॥ १ ॥ जयजयाजी करुणामूर्त्ती ॥ अनंतअपारतुझीकीर्त्ती
अनंतलीलानानारीती ॥ वर्णितांश्रुतीकुंठित ॥ २ ॥ तुवांनिजभक्तांच्याकैवारें ॥ घेतलेदाहाअवतार ॥ दुष्टदैत्यमारूनि
दुर्धर ॥ रक्षिलेंसाचारनिजदासा ॥ ३ ॥ आतांकलियुगामाजीसाचार ॥ वसविलेंपुंडरीकाचेंद्वार ॥ जघनींठेऊनदोनीकर ॥
विटेवरउभाअससी ॥ ४ ॥ नासाग्रींठेऊनियांदृष्टी ॥ भक्तांसीपाहासीकृपादृष्टीं ॥ भाविकजनासीदेऊनिभेटी ॥ भवसंक
टींरक्षिसी ॥ ५ ॥ तूंविघ्नालासीलंबोदर ॥ चवदाविद्यांचा[illegible]सागर ॥ तूंचतुर्भुजफरशधर ॥ सर्वांगींसिंदुरचर्चिला ॥
॥ ६ ॥ स्वानंदरसाचे मोदक ॥ निजभक्तांसीदेसीसातुके ॥ [illegible]प्रसादाचेनिहरिखें ॥ सप्रेमस्फुरखेंडोलती ॥ ७ ॥ तुझेंनृ
त्यपाहूनगणपती ॥ आनंदेंडोलेकैलासपती ॥ चौसष्ट[illegible]राहती ॥ घेऊनिहातींटाळविणें ॥ ८ ॥ तूंकीर्त्तनींउभाजये
वेळ ॥ विबुधएकाग्रबैसतीसकळ ॥ मानतुकावितीआखंडळ ॥ [illegible]गन्यामंजुळऐकूनी ॥ ९ ॥ ऐसातूंगौरीकुमर ॥ सकळवि
द्यांचागुणसागर ॥ आतांमजदेऊनिअभयवर ॥ संतचरित्रेंवदवावीं ॥ १० ॥ आतांनमूहंसवाहिनी ॥ जेकांसरस्वतीब्रह्मनं
दिनी ॥ सकळचातुर्यजियेपासुनी ॥ होयस्वामिणीनावरूपा ॥ ११ ॥ शुभ्रवस्त्रनेसलीसोज्वळ ॥ आरक्तकुंकुमशोभेनिढळ
मस्तकींकेश असतीकुरळ ॥ कंचुकीवरपुष्पमाळशोभती ॥ १२ ॥ हातींघेऊनिब्रह्मवीणा ॥ सदावर्णीतभगवद्गुणा ॥ जीच्या

(3)

तु॰च॰ कृपेनेकवीनाना॥काव्यरचनाबोलती॥१३॥आतांसद्गुरूतुकारामसमर्थ॥तयासीमाझाप्रणिपात॥ज्याणेंअवतारघेऊन अ॰
१ मृत्यलोकांत॥दाविलाभक्तिपंथसाधकां॥१४॥योगयागआणिव्रत॥कलियुगीनव्हेचियथास्थित॥नामसंकीर्त्तनीतरती १
लबहुत॥वचनव्यासोक्तभागवतीं॥१५॥त्याचाअर्थसखोलपरम॥जडमूढांसीनकळेवर्म॥यास्तवअवतारतुकाराम॥साध
कांसीनेमलावावया॥१६॥ज्याणेंनामसंकीर्त्तनकरूनियां॥निरसिलीसकळप्रपंचमाया॥सद्भावेंआळऊनिपंढरीराया॥कें
लीकायाब्रह्मरूप॥१७॥मगप्रसन्नहोऊनिरुक्मिणीव[illegible]॥चुकविलाकाळाचाआघात॥वैकुंठभुवनीदेहासहित॥नेलें
तुकयातेंकलियुगीं॥१८॥ज्याचेअभंगनिषेधूनसमरू[illegible]बुडविलेउदकांत॥परीतेरादिवसपंढरीनाथें॥कोरडेयं
थरक्षिले॥१९॥जोभक्तिज्ञानवैराग्यपुतळा॥ज्याचेआ[illegible]कळा॥तोसद्गुरूतुकारामआह्मांसीजोडला॥स्वप्नींदिध
लाउपदेश॥२०॥मीतरीसर्वांविषयींहीन॥ऐसेंसाधूदे[illegible]॥परीकृपाकेलीकवण्यागुणें॥त्याचेंकारणतोजाणे॥२१॥अं
धारानेंकोंदलेंअंबर॥त्यासीप्रकाशमानकरीदिनकर॥का[illegible]हासीलागतांसत्वर॥काळिमाअणुमात्रनराहे॥२२॥
कांअमंगळपाणीएकवट॥त्यावरीआलागंगेचालोट॥तेंपवित्रपणेंहोयगोमटें॥मगमहामुनीश्रेष्ठवंदिती॥२३॥तेवीस
द्गुरूकृपेचेनिवैभव॥ज्ञानअज्ञानगेलेंसर्व॥मगजाणपणाचाअहंभाव॥त्याचाहीठावपुसिला॥२४॥जैसेंसागरींमिळतां १
गंगेचेंआप॥तत्काळनिरसेनावरूप॥कांअग्नीइंधनजाळीतसेकोपें॥मगआपुल्यास्वरूपेंविझेजैसा॥२५॥तैसेंचकेलेंस

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(3A)

डुरूनाथें ॥ अज्ञानज्ञान निरसिलें समस्त ॥ सर्वदा राहूनि हृदयस्थ ॥ रचियें वदवीत भक्तकथा ॥ २६ ॥ आतां महाकवी पुरात
न ॥ ग्रंथारंभीं तयांसी नमन ॥ ज्याची काव्यरचना गीर्वाण ॥ संस्कृत पुराणें निर्मिलीं ॥ २७ ॥ भवाब्धि हा दुस्तर सहज ॥ त्यांत
श्रीरामकथा निर्मिलें जहाज ॥ तो वाल्मीकमुनी महाराज ॥ साधिलें काज बहूतांचें ॥ २८ ॥ नसतां श्रीराम अवतार पूर्ण ॥ आ-
धींच भविष्य कथिलें तेणें ॥ शतकोटी ग्रंथ केला जेणें ॥ त्याचे चरण वंदिले ॥ २९ ॥ वेदशास्त्राचें करूनि मथन ॥ महाभागवत नि
र्मिलें जाण ॥ तो सत्यवतीहृदयरत्न ॥ द्वैपायन नमस्कारूं ॥ ३० ॥ उपजले जयाचे गोत्रीं जाण ॥ तया वसिष्ठासी साष्टांग नमन
त्यांहीं आपुले कृपें करून ॥ ग्रंथ संपूर्ण सिद्धी न्यावा ॥ ३१ ॥ आतां प्राकृत कवी महासंत ॥ जे ईश्वरी अवतार साक्षांत ॥ जगवि
ख्यात ज्यांचे ग्रंथ ॥ तयांसी प्रणिपात करितसें ॥ ३२ ॥ साक्षात विष्णुचा अवतार ॥ ज्ञानदेव योगेश्वर ॥ गीतेचा अर्थ सखोल
थोर ॥ प्राकृत साचार तो केला ॥ ३३ ॥ प्रतिष्ठानीं ब्राह्मणीं छळिता निश्चितीं ॥ वेद बोलविले रेड्याहातीं ॥ आणि चांगदेव बै
सूनव्याघ्रावरी येती ॥ मग चालविली भिंती प्रतापें ॥ ३४ ॥ निवृत्ति ज्ञानदेव सोपानेश्वर ॥ जीवन्मुक्त मुक्ताबाई सुंदर ॥ ग्रंथा
रंभीं नमस्कार ॥ वारंवार तयांसी ॥ ३५ ॥ जो उद्धवाचा अवतार साक्षांत ॥ नामदेव कलियुगांत ॥ शतकोटी अभंग वदले प्रा
कृत ॥ तयासी दंडवत सद्भावें ॥ ३६ ॥ एकनाथ पूर्णज्ञानी ॥ अवतार झाला प्रतिष्ठानीं ॥ ज्याणें विष्णु अर्चन ब्राह्मणपूजनीं ॥
सेवा करूनि ऋणी देव केला ॥ ३७ ॥ ज्यांची भक्ति देखूनि चोखडी ॥ श्रीकृष्णें खांदा घेतली कावडी ॥ पाणी वाहात लकडसव-

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

गु.च. डी॥सप्रेमगोडीभक्तीची॥३८॥विवेकसिंधू अध्यात्मग्रंथ॥श्रीमुकुंदराजविरचित॥दत्त अनुग्रहीदासोपंत॥सद्भावें अ.
२ प्रणिपाततयासी॥३९॥जोमारुती अवतारसाक्षात॥रामदासमूर्त्तिमंत॥ज्याणींदासबोधरचोनिग्रंथ॥सांप्रदायबहुतवा १
ढविला॥४०॥जोसकळचातुर्याचीखाणी॥मुक्तेश्वरकवीप्रसिद्धजनीं॥भारतींटीकाकेलीत्याणीं॥ऐकतांश्रवणींसुखवा
टे॥४१॥वामनस्वामीचतुरपंडित॥ज्यांचीश्लोकरचना अलपम्यादिसत॥त्याणींदशमस्कंधभागवत॥केलेंप्राकृतनिजप्रीती
॥४२॥हरिविजयरामविजय अद्भुत॥पांडवप्रतापकेले ग्रंथ॥तेनाझरेकरश्रीधरसमर्थ॥राहिलेपंढरींतनिजप्रीती॥४३
ऐसेसंतप्रसिद्धजनीं॥वरदीग्रंथस्थापिलेज्याणी॥बा[illegible]गणीं॥तयांचेचरणींमी असें॥४४॥इहींसाह्यहोऊन
मातें॥सिद्धीसन्यावासंपूर्णग्रंथ॥जैसेंदुर्बळागृहींमांडि[illegible]॥साहित्यश्रीमंतपुरविती॥४५॥तैसाचिमीमतीहीन॥
नेणेकवित्वकळालक्षण॥ग्रंथप्रारंभकेलाजाण॥भरव[illegible]संतांचा॥४६॥एकएकअक्षराचीभीक॥कृपाकरूनिद्या
लसकळिक॥तरीचवाढेलमाझालौकिक॥सप्रेमसकरवं[illegible]तयां॥४७॥जैसीपाकसिद्धीचीखटपटी॥अज्ञानबाळकनपा
हेदृष्टी॥परीमातालोभधरूनपोटीं॥कवळहोटींलावीत्याच्या॥४८॥तैशाचपरीकेलेंसंतीं॥आयतीचओंवीआठऊनदेती
मजमूढाहातींलिहविती॥माझीप्रचीतीमीजाणें॥४९॥आतानमूंश्रोतेसज्जन॥जेकांश्रवणार्थीबहुतनिपुण॥तिहींएका २
ग्रकरूनमन॥अनुसंधानपरिसिजे॥५०॥जरीश्रोतयांचेंचित्तचंचळ॥श्रवणार्थीनबैसेनिश्चळ॥तरीकवीचेंलाघवसकळ॥

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(5A)

सप्रेमवितळ्तेठांयीं॥५१॥षंढापासींसुंदरकामिन॥कांज्वरितासीवाढिलेंमिष्टान्न॥बधिरापुढेंकरितांगायन॥सरवसंपन्न
नव्हेवक्ता॥५२॥अंधासीआरसादाखविलाकोडें॥तरीतोनपाहेचितयाकडे॥जयासीश्रवणाचीनाहींचाड॥पाषाणहृदयातें
सातो॥५३॥तैसेंनव्हातुह्मीसज्जन॥जाणावक्त्याचेंअंतःकर्ण॥अर्थान्वयींअसोनिनिपुण॥नेणतपणधरीतसा॥५४॥मा
झीयोग्यतापाहालजरी॥तरीमूढमतीसर्वप्रकारीं॥अक्षरवोळखबरोबरी॥नेणेंसाचारमेळऊं॥५५॥सद्भावेंमहाकवीचेचर
ण॥धुवोनिकेलेंतीर्थप्राशन॥तयांचियाकृपागुणें॥प्रसादवचनबोलतों॥५६॥जैसीभवतिभिक्षाकरूननगरीं॥विद्यार्थी-
मागतमाधुकरी॥त्याचीक्षुधाहरणहोयपरी॥चूलधरींनपेटे॥५७॥तैसेंमाझेंवक्तृत्वबरें॥पदरींचेंनाहींएकअक्षर॥हिंडोनि-
संतांच्यादारोदार॥पोटभरजेवितसें॥५८॥परीभिक्षेचेंअन्नपरमपवित्र॥शास्त्रींनिर्णयकेलाथोर॥साधकजनींसेविलेंज
र॥तरीबुद्धिविस्तारेतयाची॥५९॥ज्यासींश्रीहरीचीमाहीतीव्हावी॥ऐसीआस्थाअसेलकांहीं॥तिहींएकाग्रहोऊननीवीं॥च
रित्रेंऐकावीसंतांचीं॥६०॥ज्यासीश्रीहरीचीगीत॥एकादशांतवदलेश्रीकृष्णनाथ॥तयालक्षणाचेंपुरत॥अवतरलेसंतकलि
युगीं॥६१॥कांगीतेमाजीद्वादशांतनिश्चिती॥भक्तांचींलक्षणेंसांगेश्रीपती॥तैसीचकरूनदावावयास्थिती॥अवतारसंतीं-
घेतला॥६२॥जनामध्येंचिअसतीसंत॥विघ्नमात्रासहीदिसत॥परीविकल्पेंकरूननाडिलेबहुत॥अवगुणलक्षीतदृष्टीसीं॥
॥६३॥संतांपासींअवगुण॥दिसावयाकायकारण॥येविषयींआशंकितमन॥तेंहीकारणअवधारा॥६४॥मातेसीआवडीबा

(5)

ळकांचीमोटी॥वस्त्रेंभूषणेंलेववीगोमटीं॥परीझणीकोणाचीहोईलदृष्टी॥मगमशीबोटलावीतमुखा॥६५॥तेवींभक्ति
ज्ञानवैराग्यनिश्चित॥भक्तांश्रृंगारीवैकुंठनाथ॥परीलोकनिंदाव्हावयानिश्चित॥अवगुणठेवीतएकतया॥६६॥बाळका-
च्यासुखासदिसतेंकाळें॥परीमाताह्मणेम्याचलाविलें॥तेवींआपुल्यादासाचेंदीनदयाळें॥गुणदोषसर्वकाळनपाहे॥६७॥
येचविषयींतुह्मींसमस्त॥पुराणप्रसिद्धएकाभक्त॥नारदमुनीवैष्णवसंत॥परीकळिलावाह्मणततयालागीं॥६८॥श्रीराम
भक्तपरममारुती॥त्यासीक्षणभरीनविसंबेरघुपती॥परीवानरस्वेषात्यांअसती॥त्यानजातीचसर्वथा॥६९॥गरुडविष्णूचें
वाहन॥सर्वदासन्निधअसेजाण॥परीसर्पभक्षितोह्मणऊन॥तयासीजगज्जीवननुपेक्षी॥७०॥निंदकसद्गुणनाठऊनकांहीं
स्वाभाविकअवगुणधरितीजीवीं॥जैसीचाळणीपीठगाळूनसर्वही॥फुलकटठेवीआपणांत॥७१॥असोआतांहेंभाषण
वाग्देवीसहोईलशीण॥जनांतअवतरलेसंततसज्जन॥तैसेतयासमानवनह्मणावे॥७२॥सरितानव्हेभागीरथी॥श्रीविष्णुच
रणीतीचीवस्ती॥दर्शनेंपापतापनासती॥तैशाचमूर्त्तीसंतांच्या॥७३॥पाषाणह्मणूंनयेपरिसा॥विष्णुअवतारनव्हेमासा॥
वराहइतरडुकराऐसा॥लेखोंसहसानयेची॥७४॥स्तंभांतप्रकटलाहरी॥तयासीह्मणूंनयेकेसरी॥जरीतोब्राह्मणाचावेष
धरी॥परीवामनभिकारीनह्मणावा॥७५॥इतरब्राह्मणराणिष्टबहुत॥तैसानव्हेरेणुकासुत॥भूपतीह्मणोनयेरघुनाथ॥
नामेंचितारितविश्वातें॥७६॥श्रीकृष्णपरब्रह्मअवतारलीळा॥तयासीह्मणूंनयेगोवळा॥तैसेसंतदिसतीडोळां॥परीमनुष्य

Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(5A)

त्याजलाह्मणोंनये॥७७॥धनवरीगावेंश्रीहरीचेगुण॥आणिजगदोद्धारकरावापूर्ण॥यास्तवअवतरलेसंतसज्जन॥आणी
ककारयानसेकीं॥७८॥त्यांचींचरित्रेंव्हावयाप्रख्यात॥युक्तीकेलीपंढरीनाथें॥मजपुढेंकरूनिनिमित्त॥श्रीभक्तविजयग्रंथ
वदविला॥७९॥दुसरासंतलीलामृतसार॥त्यांतचरित्रेंवर्णिलींफार॥परीआणीककथाराहिल्याअपार॥मगरुक्मिणीवरें-
आज्ञापिलें॥८०॥ह्मणूनिभक्तलीलामृतजाण॥ग्रंथआरंभिलादुसऱ्यानें॥तंवश्रोतेआशंकितमनें॥करितीप्रश्नवक्तया॥८१
संतचरित्रेंतीठायीं॥वर्णावयासीकारणकाई॥हाचिसंशयआमचेजीवीं॥एकचिग्रंथकांनकेला॥८२॥तरीयेचविषयींऐकासा
दर॥देवभक्तांचींचरित्रेंफार॥जैसाकांअफाटसागर॥नयेवेंचतांकोणातें॥८३॥ऐसाजोकांप्रश्नभंजन॥कैसाहोयआपल्या-
स्वाधीन॥मगविंझणाकरूननिर्माण॥हालवीत्याआधीं[illegible]हायवारा॥८४॥तैसींश्रीहरीचींचरित्रेंबहुत॥बहुतांऋषींचेंबहु
मत॥मगश्रीव्यासेंकरूनयुक्त॥पुराणेंनिर्मितअठरायें॥८५॥तरीधननपुरेविजाण॥नाकळतीअनंताचेगुण॥मगआणीक
हीउपपुराणें॥द्वैपायनकरितसे॥८६॥एकचिवेदअसतांचार॥तरीब्राह्मणपढतेकोठवर॥ह्मणोनिशाखापरलेंसार॥केलेचा
रभागतयाचे॥८७॥कांएकचिअसतांरामायण॥तरीसंपूर्णग्रंथनहोताश्रवण॥ह्मणोनिसप्तकांडेंपूर्ण॥वाल्मीकानेंविभा
गिलीं॥८८॥कांअवघ्याभारतींतत्वता॥वर्णिल्याकौरवपांडवांच्याकथा॥इतुकाग्रंथएकचिअसता॥तरीतोनाकळताकोणा
ही॥८९॥मगव्यासोनारायणेंनिजांगें॥त्याचेकेलेअठराभाग॥एकचिपर्वऐकतांचांग॥तरीसकळजगउद्धरे॥९०॥कलियु-

(6)

तु॰च॰ ४ गीं भक्तशिरोमणी ॥ बहुतझालेसत्वगुणी ॥ ज्याणीसत्वासींकरूनहानी ॥ चक्रपाणीवशकेला ॥ ९१ ॥ त्यांचींचरित्रेंसंपूर्ण अ॰
एकदाचिबुद्धिनाकळतीजाण ॥ जेव्हांजीझालीआठवण ॥ तीचरित्रेंलिहूनठेविलीं ॥ ९२ ॥ यास्तवसंतचरित्रेंपाहीं ॥ विभागि १
लींतीहीठायीं ॥ ऐसादृष्टांतदेतांचिकवी ॥ श्रोतेसर्वहीसंतोषले ॥ ९३ ॥ ह्मणतीमागीलमहाकवीचेंमत ॥ आह्मासीनिवेदिलें
समस्त ॥ तेणेंचिनिःसंशयजालेंचित्त ॥ सप्रेमभरितजाहलों ॥ ९४ ॥ आतांसोडूनिसकळस्तवन ॥ अनुसंधानींलाविजेमन ॥ ऐ
सीआज्ञाकरितांसज्जन ॥ महिपतीचरणवंदितसे ॥ ९५ ॥ ह्मणेऐकावेंदेऊनचित्त ॥ कलियुगींधर्मलोपलेसमस्त ॥ तरुणो
पायनसेकिंचित ॥ मगआज्ञाकरीतजगदात्मा ॥ ९६ ॥ निजभक्तांसीवैकुंठपती ॥ ह्मणेतुह्मीअवतारघ्यावेक्षिती ॥ गाऊनिमा
झीसद्गुणकीर्त्ती ॥ सगुणभक्तीस्थापिजे ॥ ९७ ॥ नामस्मरणावीणकांहीं ॥ कलियुगींतरुणोपायनाहीं ॥ ऐसेंसांगतांचिशेष
शायी ॥ निजभक्तपायींलागले ॥ ९८ ॥ ह्मणतीतुवांजगज्जीवनें ॥ मागेंदशअवतारघेउनी ॥ दुष्टदैत्यांसीमारुनी ॥ धर्मस्था
पनपैंकेलें ॥ ९९ ॥ आतांआह्माआधीनहेंचिकृत्य ॥ षड्वैरीजिंतोनिसमस्त ॥ जनांसीदाखऊनभक्तिपंथ ॥ सेऊंनामामृतधरु
णीवरी ॥ १०० ॥ ऐसेंबोलूनियांउत्तर ॥ मगनमस्कारिलाइंदिरावर ॥ संतींघेतलाअवतार ॥ विश्वोद्धारकरावया ॥ १ ॥ त्यां
चींचरित्रेंश्रीव्यासमुनी ॥ बोलिलेभविष्योत्तरपुराणीं ॥ परीतोग्रंथपिनाकपाणी ॥ कैलासभुवनींठेवितसे ॥ २ ॥ जैसेंश्री- ४
रामचरित्रवाल्मीकानें ॥ आधींचभविष्यकथिलेंजाण ॥ शतकोटीग्रंथठेविलालिहून ॥ पुढेंआलेंघडोनतैशाचरीती ॥ ३

(6A)

तैसेंभविष्योत्तरपुराणांत।कलियुगींचेवर्णिलेभक्त॥परीतोकैलासींराहिलाग्रंथ।नाहींसमस्तयालोकीं॥४॥तरीसंतचरि
त्रें अतीगहन।प्रख्यातझालींकोठून॥ऐसीआशंकाधरालमनें॥तेंहीकारणअवधारा॥५॥तोहिंदुस्थानदेशांतपूर्ण॥ना
भाजीनामेंवैष्णवजन॥संतचरित्रेंवर्णिलींत्याणे॥ग्वाल्हेरभाषेनेनिश्चित॥६॥तयाच्या आधारेंनिश्चित॥वदतसेंभक्त
लीलामृत॥तंवश्रोतेहोऊनिआशंकित॥प्रश्नकरितवक्तया॥७॥ह्मणतीनाभाजीयातीचाकोण॥कायआचरलाअनुष्ठा
न॥संतलीलावर्णिलीतेणें॥कोणाच्याकृपेनेसांगवा॥८॥तरीत्याचीगुरुपरंपराऐसी॥रामानंदस्वामीसंन्यासी॥त्याचेंवास्त
व्यवाराणसी॥महासमर्थतापसीजे॥९॥भक्तिज्ञानवैराग्यशिखर॥हेत्याचेदेहींमूर्त्तिमंत॥आनंदानंदस्वामीनिश्चित॥श
रणयेतत्यालागीं॥१०॥तयाआनंदानंदाचाशिष्यजाण॥पाहरीदासनामभिधान॥अग्रजीकिल्जीदोघेजण॥शिष्यनिपु
णतयाचे॥११॥वडीलअग्रजीज्याचीस्थित॥सदासर्वदाअसोविरक्त॥श्रीविष्णुचरणीसावचित्त॥सप्रेमगातगुणनामा
॥१२॥जोशांतिक्षमेचेंनिजबीज॥अध्यात्मज्ञानीतेजःपुंज॥त्याणेंभक्तिभावेंकरूनसहज॥गरुडध्वजआराधिला॥१३
ज्याच्यावक्तृत्वाचीमती॥उपमेजेंसाबृहस्पती॥लीनतातरीसर्वांभूतीं॥अंगींमहंतीअसेना॥१४॥आत्मत्वेंसर्वत्रजाणेजी
व॥चित्तीनसेचिद्वैतभाव॥मान्यत्वेंतरीथोरथोरराव॥चरणसद्भावेंवंदिती॥१५॥शिष्यप्रबोधनीपद्महस्ती॥बहुतांजनासी
लाविलेभक्तीं॥स्नानसंध्यास्तुविर्भूतचित्तीं॥सबाह्यस्थितीसारिखा॥१६॥श्रवणकीर्त्तनआणिस्मरण॥पादसेवनअर्च

property of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

नवंदन॥ दास्यसख्य आत्मनिवेदन॥ हें नवविधा भजन हरीचें॥१७॥ एकएक भक्ति केली बहुतीं॥ परी सर्वत्र कोणासी न घड
ती॥ ते मागील ग्रंथीं बोलिजेती॥ पुराणीं गर्जती पवाडे॥१८॥ परी स्मरणें करूनि कलियुगांत॥ जडजीव तरले असंख्यात॥
यास्तव अग्रजी भजन करित॥ अहोरात्र निजप्रेमें॥१९॥ त्याचा प्रेमा देखोनि थोर॥ देवें दिधला साक्षात्कार॥ मग सगुणरूपें रु-
क्मिणीवर॥ निरंतर भेटती॥१२०॥ अग्रदास जे व्हां गमन करिती॥ मागें येतसे कृष्णमूर्ती॥ भावाचा भुकेला वैकुंठपती॥ आ
णीक चित्तीं नावडे चित्या॥२१॥ जपतप व्रतें अनुष्ठान॥ येथें भावचि मुख्य कारण॥ भावावांचून केलें अर्चन॥ तें दांभिक जा
णा व्यर्थचि॥२२॥ भक्तीवांचून योगसाधन॥ करितां सि[illegible]॥ तयासी इंद्रादिक गण॥ सिद्धीचीं विघ्नें पाठविती॥२३
वेदशास्त्रें पुराणें सकळ॥ भक्तीवांचून अवघें निर्फळ॥ तोत[illegible]जरी सकळ॥ तरी भक्तीवीण फळ नये ची॥२४॥ भक्ती
वांचून केलें कीर्त्तन॥ तें जैसें गोरियाचें गायन॥ कवित्वकळा [illegible]वीण॥ तरी प्रख्यात होणें अघटित॥२५॥ जरी निपुण झा
ला सिद्धांतग्रंथीं॥ अध्यात्मज्ञान उदंड कथी॥ चित्तीं नसे प्रेमळ [illegible]॥ तरी व्यर्थ व्युत्पत्ती ते गेली॥२६॥ असो तहीं भाषणें स
कळ॥ अग्रदास वैष्णव प्रेमळ॥ ज्याणें भक्तिभावें करूनि सकळ॥ वैकुंठपाळ वश केला॥२७॥ भक्तिज्ञानवैराग्य लक्षण॥ हें त्या
चे अंगीं झालें भूषण॥ ह्मणोनि साक्षात् दर्शन॥ जगज्जीवन देत तया॥२८॥ तंव कोणे एके अवसरीं॥ त द्देशीं दुष्काळ पडिला-
भारी॥ अन्न न मिळे चि पोटभरी॥ माता अव्हेरी बाळकातें॥२९॥ भाकर मागतें ह्मणाऊन॥ गंगातीरासी आली त्वरेनें॥ खेळा ५

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(7A)

वयासीगुंतलेंतान्हें॥मगचुकाऊनतेगेली॥३०॥हरिणीटाकून पाडसा॥मगतेविलोकीतदाही दिशा॥तैसीच्चतयापात
लीदशा॥क्षुधेनेवळसामांडिला॥३१॥मातेच्यानावेंनानापरी॥रुदनकरीततेअवसरीं॥तोंअग्रदासस्नानासत्वरी॥गंगा
तीरींपातले॥३२॥तोंतेथेंक्षुधित अन्नावीण॥बाळकरडतसेकिलवाणे॥वैष्णवदासकळवळिलामनें॥तयासीवर्त्तमा
नपुसतसे॥३३॥तयासमीपजाऊनिनिश्चित॥ह्मणेकशासीवरडसीयेथ॥हेंमजसांगावेंत्वरित॥ऐसेंपुसतमुलासीं॥३४॥
तें ह्मणेमी अन्नमागतां॥मजचुकाऊनगेलीमाता॥ऐसीदेखोनित्याचीअवस्था॥कृपाचित्ताउपजली॥३५॥ह्मणेसर्वथा
भयनधरीमनें॥ह्मणोनिदिधलेंआश्वासन॥यासवन भाजीनाम अभिधान॥वैष्णवजनदेविती॥३६॥मगस्नानकरूनगं
गानीरीं॥नित्यनेमसारिलासत्वरी॥मुलासीघेऊनबरोबरी॥मठाभीतरीप्रवेशले॥३७॥अग्रजीवैष्णवमहंतथोर॥अन्न
शांतीकरितसेफार॥कोणीप्राणीक्षुधातुर॥येऊनपोटभरजेवितसे॥३८॥वैष्णवबैरागीमहापुरुष॥नित्यजेवितीपंक्तीस
॥त्यांचेंउच्छिष्टउरतसे॥तेंअग्रजीसुलासदेवबीतसे॥३९॥ह्मणतदुष्काळीमरताउपवासी॥मातादाकोनिगेलीयासीं॥तेंं
आह्मीआणिलेंमठासीं॥संरक्षणजीवासींव्हावया॥४०॥रांडकीच्चामूल ह्मणवितोजाण॥नेणोयातीच्चाआहेकोण॥मठां
तआणितांत्याजकारणें॥संकोचमनहोतसे॥४१॥यास्तवरखोपट आंगणांत॥बांधूनिदिधलें असेत्यातें॥संतांचेंउच्छिष्ट
प्रसादउरत॥तोनेऊनदेतत्यालागीं॥४२॥श्रीविष्णुमूर्तिचें अर्चन॥षोडशोपचारेंहोतसेजाण॥नाभाजीबाहेरउभाराहून

॥ रूपगुण पाहातसे ॥१४३॥ घरासी येतां वैष्णवजन ॥ तयासीं करी साष्टांग नमन ॥ उच्छिष्ट प्रसाद सेवितसे जाण ॥ यावीण सा
धन श्रेष्ठ नसे ॥४४॥ सत्समागमाचे निजगुणें ॥ नित्य होतसे भागवत श्रवण ॥ तेणे महादुरिताचें झालें दहन ॥ अद्भुत ज्ञान प्रकट-
लें ॥४५॥ जीवमात्राचें मनोगत ॥ तें न सांगतां सर्व कळत ॥ जाणे भूत भविष्य वृत्तांत ॥ परी सर्व या मात न बोले ॥४६॥ समुद्रप-
लीकडे होतें काय ॥ तें ही नाभाजी सश्रुत होय ॥ स्वर्गीचा शब्द ऐकत आहे ॥ परी कोणासी न ये प्रत्यया ॥४७॥ तंव कोणे एके दि
वसीं जाण ॥ अग्रजी करूनि गंगास्नान ॥ करित बैसले देवतार्चन ॥ एकाग्र मन होउनी ॥४८॥ विष्णु अर्चन झालिया निश्चित ॥ म
गवों वाळिला श्रीलक्ष्मीकांत ॥ साष्टांग घालोनी दंडवत ॥ देखिल्या पातसद्भावें ॥४९॥ मग धाबडीचा घुंगुट घेऊनि वोजा ॥
अग्रजी करित मानसपूजा ॥ ध्यानासी आणितां गरुडध्वजा ॥ एकांतीं जा बैसले ॥५०॥ कवाड आड कोनि ते अवसरीं ॥ नाभा-
जीस बैसविलें द्वारीं ॥ ह्मणे कोयासी येऊं न द्यावें भीतरी ॥ आज्ञा करितां त्या आला ॥५१॥ ऐसें सांगतां सद्गुरुनाथ ॥ नाभाजी द्वारीं
बैसे खरित ॥ अग्रजी करून एकाग्र चित्त ॥ श्रीकृष्णनाथ आठवित ॥५२॥ परी ध्यानासी न ये जगज्जीवन ॥ ह्मणे कोठें गुंतला रु
क्मिणीरमण ॥ कैसें करावें मानसपूजन ॥ विचार मनीं करितसे ॥५३॥ नाभाजी होता बाहेर द्वारीं ॥ तो अग्रजीस ह्मणे ते अवस
रीं ॥ एक जहाज बुडताहे समुद्रीं ॥ सौदागर अंतरीं चिंतावला ॥५४॥ त्याणें नवस केला द्वारकापती ॥ जरी मज पावसी सत्वरगती
तरी पांच वाटा अग्रजीप्रती ॥ देईन निश्चितीं जाणपां ॥५५॥ त्याचें जाहाज काढावया निश्चित ॥ समुद्रीं गुंतले वैकुंठनाथ ॥

(8A)

यास्तवनयेचिध्यानांत ॥ क्षणएकनिवांतबैसावें ॥५६॥ जहाजकाढिलेंतत्काळ ॥ आतांयेतीलदीनदयाळ ॥ तुह्मीमागुतीहो
ऊनिनिश्चळ ॥ रूपसांवळेंविलोका ॥ ५७ ॥ ऐकोनिनाभाजीचेंउत्तर ॥ अग्रजीसआश्चर्यवाटलेंथोर ॥ ध्यानींपाहतांशारंगधर
तोंउदकेंपीतांबरभिजलासे ॥५८॥ सर्वोपचारेंपूजोनितेव्हां ॥ अग्रजीह्मणेरेमाधवा ॥ कोठेंगुंतलाहोतासीदेवा ॥ वृत्तांतसांगा-
वामजपासीं ॥५९॥ ऐसेंपुसतांभक्तप्रेमळ ॥ हासूनिबोलेदीनदयाळ ॥ जाहाजबुडवितांससमुद्रजळ ॥ आह्मीतत्काळकाढिलें
॥ ६० ॥ सावकारेंनवसकेलासहज ॥ कींपांचवाविभागदेईनतुज ॥ मगमीजाऊनगरुडध्वज ॥ साधिलेंकाजतयाचें ॥ ६१ ॥ तु
झेपदरींखर्चबहूत ॥ अखंडजेवितीसाधुसंत ॥ सावका[illegible]लयेथ ॥ ऐसेंबोलतजगदात्मा ॥ ६२ ॥ मानसपूजाहोतांनि
श्चित ॥ मगनाभाजीसबोलाविलें‌आंत ॥ ह्मणेतुह्मदेवाज[illegible]त ॥ केंसावृत्तांतश्रुतझाला ॥ ६३ ॥ त्याणेंचित्तींधरूनप्रेमा ॥
ह्मणेहासंतांचाप्रसादमहिमा ॥ तुह्मींसद्गुरूजोडलेति[illegible]ह्मा ॥ [illegible]डवाभवभ्रमापासूनी ॥ ६४ ॥ सच्छिष्यसांगतांऐशारीती
अग्रजीतयांसीआज्ञाकरिती ॥ भवताराव[illegible]याउपायनिश्चिती ॥ [illegible]र्णावीकीर्त्तीश्रीहरीची ॥ ६५ ॥ भगवद्गुणतोंवर्णिलेबहुतीं
महाऋषीआणिसभाग्यसंतीं ॥ तरीआतांवर्णावीसंतांचीकीर्त्ती ॥ तरुणोपायनिश्चितीअन्यनसे ॥ ६६ ॥ दोहरा ॥ गुरुअगरदेव
आगेकोनहीभवतरनेकूंनहिउपाव ॥ नाभाहरिभक्तनकेजसगावेमनभाव ॥ १ ॥ ॥ तेचिआज्ञावंदूनिनिश्चित ॥ नाभाजीग्रंथा
सींप्रारंभकरित ॥ चहूयुगांतझालेभक्त ॥ तेवर्णिलेनिश्चिततयानें ॥ ६७ ॥ ग्वाल्हेरदेशभाषाजाण ॥ छपयाकेल्याअसतीत्याणें ॥

तयाच्याआधारें करून ॥प्राकृतभाषणवदतसें ॥६८॥ आणीकस्वदेशामाजीनिश्चित ॥प्रख्यातझालेमहासंत ॥त्यांच्यावंशींस अ॰
ज्ञानमहंत ॥त्याचेवचनार्थपाहिले ॥६९॥ आपुल्याच्यमतेंवदलोंजर ॥तरीसर्वज्ञनमानितीउत्तर॥ यांसीसाक्षरुक्मिणीवर ॥जा १
णे अंतरसकळांचें ॥७०॥ज्याणींसंतांसींवर्णिलेंतत्वता ॥प्रथमलागलीत्याचीकथा ॥ऐसीआशंकाधराल चित्ता ॥तरीपुरातनवा
र्त्ताऐकावी ॥७१॥ आधींवाल्मीकाचीउत्पत्तीजाण ॥त्यावरीझालेंरामायण ॥द्वैपायनावांचूनपूर्ण ॥भारतनिर्माणकोणकरी ॥७२
ह्मणूनसंतांच्यादासाचें ॥आधींचरित्रवर्णिलेंसाचें ॥ऐसेंसमतऐकूनिकवीचें ॥प्रेमश्रोतियाचेंदुणावलें ॥७३॥ ह्मणतीतुह्मींहंसं
तउत्तरें ॥ऐकूनितोषलोंसाचार ॥आतांपाल्हाळटाकूनसमस्त ॥संतचरित्रेंवदावीं ॥७४॥देखोनिश्रोतयांचीआर्त्ती ॥चरणा
नमस्कारीमहिपती ॥ह्मणेग्रंथवदवितारुक्मिणीपती ॥श्रोता[illegible]मतीअज्ञान ॥७५॥ तोदीनदयालकैवल्यदानी ॥जैसीवद
वीलप्राकृतवाणी ॥तेसादरहोऊनसंतसज्जनीं ॥ऐकिजेकर्णीनिजप्रेमें ॥७६॥ अन्नापरीसक्षुधाचिगोड ॥ह्मणोनिआर्त्ताचिंपु
रेकोड ॥आणिआकर्णींनसलीजरीचाड ॥तरींनलगतीगोडभक्तकथा ॥७७॥ एकप्रेमाचेंआर्त्तनसतांमनीं ॥आणिउदंडक
थाऐकिल्याश्रवणीं ॥परीएकहिस्मरणनधरेमनीं ॥तेसंसारकर्दमींगुंतले ॥७८॥तैसेंनव्हातुह्मीसज्जन ॥ग्रंथशोधकअतिनि
पुण ॥न्यूनतेंपूर्णकरूनघेणें ॥सात्विकलक्षणहें आंगीं ॥७९॥पुढिलेअध्यायींरसअद्भुत ॥वदविताश्रीरुक्मिणीकांत ॥महि ७
पतीत्याचासुद्राकित ॥बोलबोलतसिकविले ॥८०॥ स्वस्तिश्री भक्त॰ ॥तुकारामचरि॰ ॥ प्रेमळप॰ ॥प्रथमोध्यायगोडहा ॥१८१॥

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai "

(1)

तु·च· श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीरुक्मिणीरमणायनमः ॥ जयजय पांडुरंगा रुक्मिणीवरा ॥ अचळ अदळ निर्विकारा ॥ लीलावि अ·
१ ग्रही करुणाकरा ॥ सर्वेश्वरा आदिपुरुषा ॥ १ ॥ मी अनाथ होऊनि सर्वापरी ॥ सद्भावें शरण आलों श्रीहरी ॥ कृपाकटाक्षें २
भवसागरीं ॥ पैलतीरीं उतरावें ॥ २ ॥ नेणें वेदशास्त्रपठण ॥ जपतप कळा अनुष्ठान ॥ नेणें संस्कृत गीर्वाण ॥ अध्यात्मज्ञान
तें नाहीं ॥ ३ ॥ ऐसें असतां रुक्मिणीपती ॥ चित्तीं धिवसा उपजला प्रीती ॥ कीं तुझ्या दासांची वर्णावी कीर्ती ॥ तरी मनोरथ पु
रती तें करी ॥ ४ ॥ नव्हे चतुर कवी कुशळ ॥ नाहीं विशाळ बुद्धींचें बळ ॥ सर्वप्रकारें असें पांगुळ ॥ हें तूं घननीळ जाणसी ॥ ५ ॥
दातियाच्या आश्रयें साचार ॥ याचक कंठिती संसार ॥ [illegible] धरून कर ॥ आंधळे सत्वर चालती ॥ ६ ॥ तैसा चपरी प
दरीनाथा ॥ सर्व भार तुझिया माथां ॥ मज अभय देऊन अनाथा ॥ वदवी भक्तकथानिरूपण ॥ ७ ॥ तुझ्या दासांची अद्भुत की
र्ती ॥ भागवतधर्मी वैष्णवगाती ॥ तें भक्तलीलामृत स[illegible] ॥ रुक्मिणीपती वदवीं तूं ॥ ८ ॥ प्रभंजन वाजे आकाशमेळें ॥
तरुवर डोलती त्याच्या बळें ॥ तेवी बुद्धीचा दाता तूं घननीळ ॥ स्वतंत्र बळ मज नाहीं ॥ ९ ॥ आतां चित्त देऊनि श्रोतीं ॥ सादर
असिजे श्रवणार्थी ॥ तुकारामाची सप्रेम भक्ती ॥ वैकुंठपती वश केला ॥ १० ॥ त्याची आदी सविस्तर ॥ सादर ऐका भक्त चतुर
॥ जो जगद्गुरु वैष्णववीर ॥ अवतरे साचार भूमंडळीं ॥ ११ ॥ शूद्रयातीमाजी निश्चित ॥ जन्मला तुकाराम वैष्णव भक्त ॥ जो ज १
गद्गुरु मूर्तिमंत ॥ विश्वोद्धारार्थ अवतरला ॥ १२ ॥ जाचिया वंशीं कुळदैवत ॥ पूर्वापर पंढरीनाथ ॥ मूर्ती आली साक्षात ॥

(11A)

प्रेमअद्भुतदेखोनियां॥१३॥तंवश्रोते आशंकितहोऊनियां॥ आदरेंप्रश्नकरितीवक्तया॥ ह्मणतीतुकयाचेवडिलीं
पंढरीराया॥ कोणेआणिलेंसांगपां॥१४॥ऐकोनिश्रोतियाचेंप्रश्नोत्तर॥वक्तयासिंउल्हासझालाथोर॥ ह्मणेतुह्मी
जेंपुसिलेंसाचार॥तरीतेंचरित्रअवधारा॥१५॥ विश्वंभरबावाभक्तराज॥होतातुकयाचापूर्वज॥ज्याच्याभक्तीस्तवग
रुडध्वज॥ आलेसहजनिजप्रीती॥१६॥त्याविश्वंभरेंकेलीभक्ती॥ करूनिआराधिलारुक्मिणीपती॥ तेंसविस्तर
यथास्थिती॥सादरसंतीं परिसिजे॥१७॥उत्तमव्यवहारकरितांजाणा॥ असत्यकदापीनबोलेवचन॥ प्रारब्धेंमिळेल
धनधान्य॥सत्कर्मीपूर्णतेंवेंची॥१८॥साधुसंतवैष्णवप्रभृती॥तीर्थवासीब्राह्मणअतीत॥ देखोनिआदरेंगृहासीनेत
॥सप्रेमपूजितत्यालागुनी॥१९॥संसारधंदाकरितांजाण॥मुखेंकरीतसेनामस्मरण॥रात्रीमिळऊनिभाविकजन॥
आनंदेंकीर्तनकरीतसे॥२०॥टाळविणामृदंगघोष॥नादब्रह्माचीआलेंसुसें॥रामकृष्णाचरित्रेंविशेष॥गाऊनिजना
सऐकवी॥२१॥सर्वभूतींदयापूर्ण॥परोपकारींवेंचीतसेप्राण॥ऐशारीतीकरितांभजन॥ वृत्तीसंपूर्णमुराल्या॥२२॥
तोंविश्वंभराचीमाताजाण॥पुत्रासींदेतसेआठवण॥ आतांपंढरीसजावयाकारणें॥ सिद्धहोणेंसत्वर॥२३॥तुझ्या
वडिलावडिलींनिर्धारीं॥चालविलीपंढरीचीवारी॥त्यासीसर्वथाअंतरनकरीं॥ तरीचसंसारीसफळ॥२४॥आधीं
चविश्वंभरप्रेमळदास॥त्यावरीमातेचाउपदेश॥जेवीसत्कर्मीब्राह्मणविश्वास॥श्रुतिवाक्यासप्रतिपादी॥२५॥कांत्रि

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com